

INTRODUCCIÓ

1-Etapes dels procés sinodal:

- Preparació diocesana: Octubre 2021-Abril 2022.
- Fase continental: Setembre 2022-Març 2023.
- Sínode dels Bisbes: Octubre 2023. "Per una Església sinodal: Comunió, participació i missió".

Aquestes etapes corresponen a tres nivells¹de sinodalitat:

- 1r. Esglésies particulars o locals. Es pretén revitalitzar els procés de participació per mitjà dels "organismes de comunió" prevista en el CDC nn. 460-468.
- 2n. Províncies i regions eclesiàstiques. En especial les Conferències Episcopals (CDC nn. 431-459). Cal avançar cap a una descentralització de l'Església.
- 3r. Església universal, on el Sínode dels Bisbes, "representant l'Episcopat catòlic, es transforma en expressió de la col·legialitat episcopal dintre d'una Església tota sinodal".

2-Preguntes que ens fem:

Sinodalitat, Església sinodal, procés sinodal, són paraules que avui son presents en molts àmbits de la vida eclesial. Podríem dir que estan de moda... Però quina és la raó de la seva actualitat? Què fem per viure en una actitud sinodal? Què podem fer encara?

¿Què vol dir exactament aquesta paraula que prové de la llengua grega? Traduïda literalment vol dir "fer camí junts" (hodos= fer camí; syn=junts). Però, ¿què significa concretament "fer camí junts" en l'Església?

Una pregunta fonamental ens empeny: ¿Com es realitza avui, en diversos àmbits (des del local/particular a l'universal?) aquest "caminar junts" que permet a l'Església anunciar l'Evangelí, d'acord amb la missió que li ha esta confiada, i quins passos l'Esperit ens invita a donar per créixer com a Església sinodal?

La pregunta es dirigeix a tots els creients, ja que es tracta d'un estil i d'una forma de viure i d'actuar eclesials (CTI n. 70a) que inspira tots els àmbits de la vida cristiana (celebracions, Eucaristia, escolta de la Paraula, fraternitat, corresponsabilitat, pertinença a una associació o moviment laical) ; es dirigeix també a aquells que participen en institucions eclesials sinodals i en esdeveniments sinodals (Consells pastorals, Concilis provincials, Assemblees diocesanes o parroquials) (CTI n. 70bc); es relaciona amb la família humana sencera, com a Església en el món, que camina juntament (diàleg interreligiós, cultura, la política, ...) (DP n. 29).

L'objectiu d'aquest procés sinodal és el d'oferir una oportunitat a tot el Poble de Déu de discernir conjuntament com avançar en el camí per ser una Església més sinodal.

Per tant la finalitat d'aquesta consulta no és produir documents, sinó "fer que germinin somnis, suscitar profecies i visions, fer florir esperances, estimular la confiança, embenar les ferides,

---

¹ Cfr. SANTIAGO MADRIGAL SJ, *De piràmides i poliedros. Señas de identidad del pontificado de Francisco*, Sal Terrae 2020 pg.100-101

entretreixir relacions, ressuscitar una aurora d'esperança, aprendre els uns dels altres, i crear un imaginari positiu que il·lumini les ments, enardeixi els cors, doni força a les mans" (DP n. 32).

1.MARC ECLESIAL

Podem afirmar que el Concili quan parla del Poble de Déu ens està recordant que l'Església és un poble -nom preferit per parlar de l'Església- que camina i peregrina en aquest món en comunió els uns amb els altres. Tots estem interconnectats. Formem una xarxa global.

El Concili va prioritzar aquest nom de "poble de Déu" per qualificar l'Església i, per això, en el document conciliar LG apareix com el títol del capítol II i se l'anomena 39 vegades, i a més es troba 33 vegades en la resta de documents conciliaris². Aquest capítol precedeix al capítol sobre la Jerarquia. Això suposà "una revolució copernicana" (Cardenal Suenens). La qüestió de la sinodalitat és una de les conseqüències d'aquesta inversió de capítols.

Després del Concili el nom de Poble de Déu disminuí en el seu ús i es va preferir parlar d'Església com a comunió.

El Papa Francesc recupera i actualitza aquesta sensibilitat conciliar, ja l'any 2015, en el *Discurs amb motiu del 50è aniversari de la creació del Sínode dels Bisbes*, parla de la sinodalitat així: *"El camí de la sinodalitat és el camí que Déu espera de l'Església del tercer mil·lenni. Així, caminant junts, i junts reflexionant sobre el camí recorregut, l'Església podrà aprendre quins són els processos que poden ajudar-la a viure la comunió, a realitzar la participació i a obrir-se a la missió. El nostre "caminar junts", en efecte, és el que millor realitza i manifesta l'Església com a Poble de Déu pelegrí i missioner"* (Document preparatori n. 1).

No ens detenim a parlar de l'Església com a Poble de Déu ja que és un tema suficientment desenvolupat en els tractats d'Eclesiologia.

La nostra reflexió parteix del document final "AMAZONIA. Nous camins per a l'Església i per a una ecologia integral" en el n. 87:

Sínodo és una paraula antiga venerada per la Tradició; indica el camí que recorren junts els membres del poble de Déu; remet al Senyor Jesús, el qual es presenta com el "camí, la veritat i la vida" (Jn 14, 6), i al fet que els cristians foren anomenats "els seguidors del camí del Senyor" (Fets 9, 2); ser sinodals és seguir junts el camí del Senyor (Fets 18, 25). La sinodalitat és la manera de ser de l'Església primitiva (Fets 15 i ha de ser el nostre. "El Crist és com el cos humà, que és un, encara que tingui molts membres: tots els membres, ni que siguin molts, formen un sol cos" (1Cor 12,12). La sinodalitat caracteritza també l'Església del Concili Vaticà II, entesa com a Poble de Déu, en igualtat i en comú dignitat davant la diversitat de ministeris, carismes i serveis. Ella "indica la forma específica de viure i actuar (modus vivendi i operandi) de l'Església del Poble de Déu, que manifesta i realitza de manera concreta el seu ser de comunió, en el caminar junts, en el reunir-se en assemblea i en la participació activa de tots els seus membres en l'acció evangelitzadora, es a dir, en la corresponsabilitat i participació de tot el Poble de Déu en la vida i en la missió de l'Església" (CTI, La sinodalidad en la vida i en la misión de la Iglesia, 2018, nn. 6-7)" (AMAZONIA n. 87).

Podem concloure dient que el marc eclesial d'una Església sinodal és una Església de comunió.

² Cf SALVADOR PIÉ-NINOT, *Sinodalitat com a "caminar junts" en l'Església*. CPL 2021, pg. 11.

2-BASES BÍBLIQUES DE LA SINODALITAT.

2.1.ANTIC TESTAMENT:

El Déu Creador i Salvador convoca a Abraham i la seva descendència (Gn 12, 1-3; 17, 1-5; 22, 16-18). Aquesta assemblea (qahal/'edah, en hebreu; ekklesia, grec). Ve sancionada pel pacte de l'Aliança (Ex 24, 6-8; 34, 20ss).

Hi trobem també el testimoni de Moisès, dels profetes, que acompanyen al Poble d'Israel.

Un dels textos més commovedors és la història de Rut i Noemí.

2.2.NOU TESTAMENT:

-El Concili Apostòlic de Jerusalem (Fets 15; Gal 2, 1-10).EL NOSALTRES ECLESIAL (Fets 2, 42-47; Fets 4, 32-35; Fets 15, 23.27-28, 30-31).

Fets 15:

Els donaren aquesta carta:

Els apòstols i els qui presideixen la comunitat de Jerusalem, germans vostres, saluden els germans no-jueus d'Antioquia, Síria i Cilícia (v. 23).

Us enviem, doncs, Judes i Siles, que us exposaran de paraula això mateix que us diem per escrit.

L'Esperit Sant i nosaltres hem decidit de no imposar-vos cap més càrrega que aquestes indispensables... (vv.27-28).

Els, un cop acomiadats, baixaren a Antioquia i van reunir l'assemblea per donar-los la carta. La seva lectura els va alegrar i encoratjar. (vv. 30-31)

Pau i l'acord de Jerusalem:

Passats catorze anys, vaig tornar a pujar a Jerusalem amb Bernabé; m'hi vaig emportar també Titus. Vaig pujar-hi mogut per una revelació i, en una conversa privada amb els dirigents tinguts en més consideració, vaig exposar l'evangeli que anuncio als pagans; jo no volia córrer o haver corregut en va. Doncs bé, ni tan sols van exigir que es circumcidés el meu company Titus, que era grec. Això és el que desitjaven alguns falsos germans intrusos que s'havien infiltrat per espigar la llibertat que tenim en Jesucrist i reduir-nos a l'esclavatge. Però ni per un instant no vam cedir ni ens hi vam subjectar: volíem que es mantingués entre vosaltres la veritat de l'evangeli.

Pel que fa als qui eren considerats dirigents (poc m'importa el que eren, Déu no fa distinció de persones), no em van imposar res. Ben al contrari, van veure que Déu m'havia confiat l'evangelització dels incircumcisos, igual com havia confiat a Pere la dels circumcisos. Déu mateix, que amb el seu poder va fer de Pere l'apòstol dels circumcisos, va fer també de mi l'apòstol dels pagans. Per això, Jaume, Cefes i Joan, considerats com a columnes, van reconèixer la gràcia que Déu m'ha concedit i en senyal de comunió ens donaren la mà, a Bernabé i a mi, perquè nosaltres anéssim als pagans, i ells, als circumcisos. Només ens van demanar que ens recordéssim dels seus pobres, cosa que he procurat de fer amb tot l'interès. (Gal 2, 1-10)

-Els deixebles d'Emmaús (Lc 24, 13-35).

-El testimoni de Pau (1Cor 12, 28-30; Ef 4, 11-13).

En l'Església, Déu ha posat, en primer lloc, apòstols; en segon lloc, profetes; en tercer lloc, mestres; després, els qui tenen poder d'obrar miracles; després, els qui tenen el do de guarir, d'ajudar els altres, de guiar-los, de parlar en llengües. ¿Són tots apòstols? ¿O tots profetes? ¿O tots mestres? ¿Tots fan miracles? ¿Tenen tots el do de guarir? ¿Tots parlen en llengües? ¿O tots les saben interpretar? (1Cor 12, 28-30).

I és ell qui ha fet a uns el do de ser apòstols, a d'altres el de ser profetes, a d'altres el de ser evangelitzadors, a d'altres el de ser pastors i mestres; i així ha preparat els qui formen el poble sant perquè exerceixin el ministeri d'edificar el cos de Crist, fins que tots plegats arribem a la

unitat en la fe i en el coneixement del Fill de Déu, a formar l'home perfecte, a la talla pròpia de la plenitud del Crist. (Ef 4, 11-13).

3-BASES PATRÍSTIQUES.

Destaquem el testimoni de Sant Ignasi d'Antioquia (Església Oriental) i de Sant Ciprià de Cartago (Església Occidental) (Cfr Document CTI n. 25). Sant Joan Crisòstom. San Agustí.

Sant Ignasi d'Antioquia: Consciència sinodal de les diverses Esglésies locals.

A la Comunitat d'Efes: Tots els seus membres són sínode, companys de viatge.

Comunió eclesial i eucarística.

Ministeris al servei de la comunió.

Sant Ciprià: Fidelitat a la doctrina apostòlica.

Exercici ordenat dels diferents ministeris.

Primat de la comunió.

“Res es fa sense el consentiment del Bisbe, sense el consell dels preveres i diaques i sense el consentiment del poble”.

Parla d'un poble reunint en virtut de la unitat del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant (De Orat. Dom., 23; citat a LG n. 4).

Sant Agustí afirma que en l'Església “hi ha una total concòrdia sobre la fe” (Ep. 194, 311)

Sant Joan Crisòstom proclama que “Església i Sínode són sinònims” (In Psal 149).

CONCLUSIÓ: VERS UNA SINODALITAT AMB DISCERNIMENT ECLESIAL. En la línia del veure, jutjar, actuar. “Reconèixer, interpretar, elegir”. (Cfr. Gaudete et exultate n. 169). “TROBAR-ESCOLTAR-DISCERNIR” (Papa Francesc, Homilia obertura del Sínode , 10/10/2021).

Viure la sinodalitat, segons el Papa Francesc, comporta exercir el “discerniment evangèlic com la mirada del deixeble missioner que s'alimenta a la llum i amb la força de l'Esperit Sant” (EG 50).

Tothom està cridat al discerniment evangèlic “que es realitza en l'adoració, en la pregària, en el contacte amb la Paraula de Déu” (Papa Francesc).

4-FONAMENTS TEOLOGALS.

-Antropològic -Trinitari -Cristològic -Neumatològic -Eucarístic

(Cfr CTI nn. 43-48).

Subratllo l'aspecte eucarístic ja que té una implicació pastoral en la vida de cada dia:

“El camí sinodal de l'Església es manifesta i s'alimenta amb l'Eucaristia” (CTI n. 47).

L'Eucaristia és el centre de la vida cristiana i Eclesial. Representa la pertinença al Cos de Crist, la Comunió amb el Cos i Sang de Crist: “ encara que siguem molts, som un sol Pa i un sol Cos, perquè tots participem d'un sol Pa” (1Cor 10, 17). L'Eucaristia expressa i realitza el “nosaltres eclesial”.

A l'Eucaristia Jesús està present tres vegades:

-en l'assemblea reunida en el nom de Jesús.

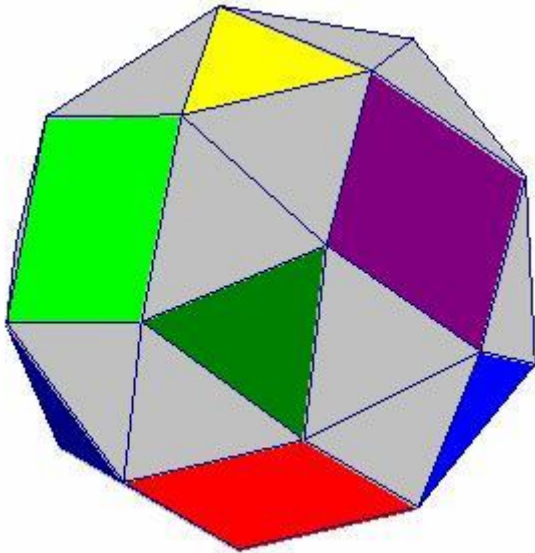
-en la Paraula: Jesús és la Paraula eterna del Pare.

-en la consagració: de manera sacramental.

Aquestes tres presències es fonen en UNA: JESÚS ENMIG. Són un signe de la TRINITAT que és comunió i amor.

El Poble de Déu representat en l'Assemblea litúrgica de l'Eucaristia, camina unit, en comunió amb el Misteri Eucarístic: "La Comunió eclesial es produïda i es manifesta en l'Assemblea Eucarística presidida pel Bisbe..." (CTI n. 25).

5-NOVA CONCEPCIÓ D'ESGLÉSIA.

Parlem de l'Església com a Comunió, Poble de Déu, Cos de Crist, Església jeràrquica... Són imatges que reflecteixen la naturalesa més profunda de l'Església. El Papa Francesc incorpora una nova imatge: ESGLÉSIA POLIÈDRICA, conscient de la complexitat i riquesa que suposa la concepció de l'Església com a Poble de Déu. "El model no és l'esfera, que no és superior a les parts, on cada punt és equidistant del centre i no hi ha diferències entre uns i altres. El model és el poliedre, que reflecteix la confluència de totes les parcialitats que en ell conserven la seva originalitat. Tant l'acció pastoral com l'acció política procuren recollir en aquest poliedre el millor de cadascú" (EG 236).

L'Església té una natura polièdrica (Papa Francesc). En cada una de les cares del poliedre hi treballen persones que desenvolupen una missió i aporten la saviesa i experiència en els temes que són competents, no en els altres (Mn Miquel Ramon, Catalunya Cristiana, Any XLIII/Núm. 2197, 31 OCTUBRE 2021).

Es reconeix que l'Església és plural, no monolítica, uniforme, un bloc de granit enmig del camí de la història humana. Aquesta gran pluralitat que té és la clau del diàleg i de la unió en Crist. En la praxis eclesial (diòcesis, parròquies, associacions, moviments cristians...) no sempre és així. Hi trobem tics, actituds, comportaments que semblen el contrari i s'obliden de la diversitat perquè volen imposar el seu model, el seu pensament o la seva acció sense diàleg amb la resta de cristians.

Per això el Papa afirma amb força que "la sinodalitat és una dimensió constitutiva de l'Església". Caminem vers una Església constitutivament sinodal.

Una Església sinodal és una "Església de l'escolta recíproca", una Església en sortida, missionera amb les portes obertes (EG 46). Practicar la sinodalitat avui és la forma més evident de ser Església "sagrament universal de salvació" (LG 48).

"La sinodalitat és el camí que Déu vol i espera de l'Església del tercer mil·lenni" (Papa Francesc)

Ara bé, l'aplicació de la sinodalitat, exigeix superar algunes formes que expressen una comprensió no renovada de l'Eclesiologia de comunió. Com la concentració de la responsabilitat de la missió en el ministeri dels pastors; la insuficient estima als dons carismàtics i de la Vida Consagrada; l'escassa valoració de l'aportació específica i qualificada, en el seu àmbit de competència, dels fidels laics i entre aquests les dones. Per això cal una formació específica en la sinodalitat per tots els membres del Poble de Déu.

6-CAMINAR JUNTS.

Una de les imatges bíbliques que reflecteixen aquest camí junts és l'experiència de Rut i Noemí: ***“No insisteixis més que em separi de tu. On tu vagis, jo aniré; on tu visquis, jo viuré; el teu poble, és el meu poble, i el teu Déu és el meu Déu; on tu moris, jo moriré i allí m'enterraran.***

Juro avui solemnement davant Déu que solament la mort ens ha de separar” (Rut 1, 16-17).

Heus ací una petita comunitat sinodal amb accent femení. La sinodalitat es construeix en la mesura que puguem dir aquestes paraules de Rut.

A la Sagrada Escripura hi trobem altres imatges d'un camí sinodal: *Jesús i els deixebles, Emmaús, les primitives comunitats cristianes dels*

Fets dels Apòstols i de Pau.

L'Evangeli de Lluc ens presenta a Jesús i els seus deixebles fent camí junts de la Galilea cap a Jerusalem. I en aquest camí esdevenen moltes experiències de trobada, diàleg, escolta, compromís, misericòrdia, ...

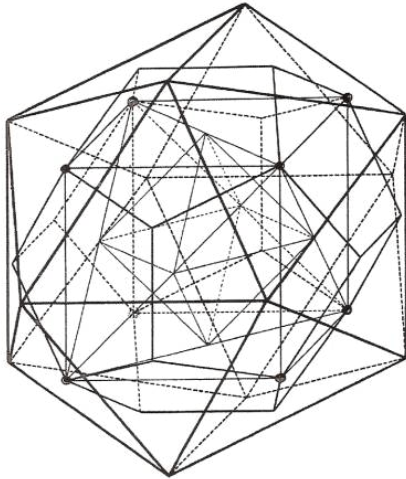
En aquest caminar junts hi trobem tres ingredients:

-COMUNIÓ: Formem una sola família, un sol cos, un mateix Esperit, una sola fe, un sol Déu: Pare-Mare.

Mirem la primera comunitat cristiana on ningú patia necessitat perquè s'ajudaven els uns als altres amb els seus bens (fets 4, 32-35).

En un món fragmentat, complexa, tensionat pels interessos econòmics, com podem ajudar-nos? On és el meu germà? La comunió ens condueix a ser una Església samaritana: Hospital de Campanya.

-PARTICIPACIÓ: Tenim tendència a buscar-nos el nostre propi grup que d'alguna manera ens alimenta, ens acull, ens hi trobem bé...però no estem formant guetos aïllats? Les comunitats cristianes parroquials no haurien de fer un esforç d'obrir portes, d'acollir la diversitat? Per exemple, inculcant més la litúrgia.

Com fomentar més la participació i la presa de decisions en comunitat cristiana? Els consells pastorals diocesans /parroquials són eines autèntiques de participació i de corresponsabilitat? Preocupa la formació de laics a fi que puguin comprometre's en serveis parroquials/diocesans? I als laics/laiques formats, quina missió els hi encomanem?

-MISSIÓ: "Aneu i anuncieu". L'Església està al servei del Regne de Déu. És una servidora de l'Evangelí. Servir és la seva missió. És l'Església del davant. Com Jesús que s'inclina per rentar els peus. Una Església sinodal és una Església disposada a servir i acollir tothom on ningú s'ha de sentir més important que un altre. El qui vulgui ser el primer, que sigui l'últim.

6-DEIXAR-SE GUIAR PER L'ESPERIT.

"L'acció de l'Esperit Sant en la comunió del Cos de Crist i en el camí missioner del Poble de Déu és el principi de la sinodalitat" (CTI n. 46).

Em sembla un criteri fonamental: El procés sinodal està guiat i animat per l'Esperit Sant. És el protagonista. Cal aixoplugar-se sota el paraigües de l'Esperit perquè Ell ens ompli del seu entusiasme i energia. L'Esperit ens conduirà a les fonts d'aigua viva, cap a les perifèries geogràfiques i existencials tal com va fer en la Pentecosta. Només Ell ens pot sorprendre. Estem invitats a deixar-nos sorprendre.

7-TRANSFORMACIONS QUE ESPEREM I DESITGEM.

Necessitem que neixin brots nous d'aquesta empenta sinodal, que s'obrin camins de comunió eclesial, de participació i de missió. Descobrir i acceptar que la sinodalitat és essencial a la vida de l'Església ja és un gran canvi. Cal preguntar-se si tot el Poble de Déu, en especial la Jerarquia, accepta (ha acceptat) la proposta del Papa Francesc d'encetar un procés sinodal.

El procés sinodal no acaba l'any 2023, de fet no acaba mai, perquè som un Poble que camina i peregrina. Les conclusions, les reflexions, tornaran a les diòcesis i comunitats cristianes per ser realitzades, per continuar el procés. Aquí tenim un repte seriós que implica **compromís i corresponsabilitat** a tots els nivells de les comunitats cristianes.

Necessitem una conversió a l'experiència sinodal, enfortir una cultura del diàleg, de l'escolta recíproca, del discerniment espiritual, de consens i de comunió per trobar espais i maneres de decisió conjunta i respondre als desafiaments pastorals (Cfr Document final del Sínode sobre l'Amazonia n.88).

8-CAMINS DE SINODALITAT.

Ens preguntem, ¿com podem viure en una actitud sinodal en la nostra vida de cada dia i què podem fer per posar en pràctica el seu sentit?. Ens limitem a fer algun suggeriment...

1-Podem viure una actitud sinodal practicant la **trobada amb nosaltres** mateixos y amb els altres.

El camí sinodal és un procés de retrobament amb un mateix: la conversió sinodal, i de comunió amb els companys de camí. Però hi ha una trobada especial sense la qual ens serà difícil viure la sinodalitat: l'encontre amb Jesús, per aprendre d'ell el seu sentit de la vida, les seves conviccions, les seves opcions i compromisos. Necessitem practicar la pregària silenciosa per escoltar la seva paraula de vida i obrir els ulls a les necessitats dels nostres germans més febles i vulnerables. Cal estar atents a no marginar als més pobres de les nostres assemblees. Caminar al seu costat.

2-Seguir el **camí de l'escolta**. Hem d'estar atents a no confondre sentir i escoltar. Escoltar és més que sentir. Vol dir posar-se en la pell de l'altre, superant els prejudicis, situar-se en la seva realitat vital. La sinodalitat és possible per l'escolta a l'Esperit per conèixer el que "Ell diu a les Esglésies" (Ap 2,7) i als germans. Ens cal una escolta recíproca, respectuosa i compassiva (EG 171). Poble de Déu, Pastors, Bisbe de Roma en actitud mútua d'escolta. "La fe ve de l'escolta" (Rm 10,17).

3-**Discernir el que Déu vol** (EG119). En la pròpia vida i en l'Església no tot prové de Déu, es obra seva. Es poden barrejar ànsies de poder, doble vida, apego al diner, passions personals amb un estil de vida aparentment espiritual.

Discernir amb el qui et trobes i escoltes, amb el qui comparteixes. Tot ha de ser sintonitzat amb l'ona de l'Esperit per veure quin camí ens assenyalava i construir consens amb tot allò que ens hem dit i compartit. Cal aprendre la cultura del consens.

4-**Parlar entre nosaltres**, parlar amb Déu des del silenci interior. No confondre el parlar amb la xerrameca estèril i buida. Com Jesús davant Pilat, que malgrat el seu silenci, respon amb valentia, llibertat, veritat i caritat. A vegades podem sentir la por a parlar quan convé dir una paraula transparent i coherent. ¿Com em comunico amb l'altre? ¿Com és el meu diàleg?

5-**Sentir-se corresponsable en la missió**. La sinodalitat està al servei de la missió. Tots estem cridats a participar i embrutar-nos les mans pel Regne de Déu. Ningú s'ha de sentir exclòs de la missió. Tos hi podem aportar el nostre petit granet de sorra. Però cal que la nostra participació sigui feta amb una actitud de servei humil.

6-La sinodalitat a les Esglésies locals³:

Faig una senzilla reflexió sobre aquest tema ja ens afecta molt de prop en la nostra diòcesi.

1r El Sínode diocesà és la primera institució sinodal d'una Església local, abans de la Cúria diocesana i del Consell Presbiteral (CDC nn. 560-468).

³ Cfr. SANTIAGO MADRIGAL SJ, o. c. pg 112-114

2n Els organismes sinodals de les Esglésies locals o particulars han d'ENCARNARS-SE en les situacions humanes y socials concretes (cultura, llengua, realitat històrica, realitat social...). Han de romandre connectats amb la gent, els seus problemes ... (CTI n. 77).

3r El Sínode diocesà representa el vèrtex de les estructures de participació de la Diòcesis (Apostolorum Succesores 2004) (CTI n. 78).

4t El Sínode diocesà és al mateix temps "un acte de govern" i un "acte de comunió" (Apostolorum Succesores 2004) (CTI n. 79) que renova la consciència de corresponsabilitat eclesial.

5è El Bisbe és el qui convoca i presideix el Sínode (CTI n. 79).

CONCLUSIÓ:

"Mai hi haurà sinodalitat dintre del poble de Déu, mentre no hi hagi sinodalitat del poble de Déu amb els pobres de la terra" (Pedro Trigo SJ. Encuentro Iberoamericano de Teologia. 24/04/2019).

Lluís Agustí
Professor Eclesiologia ISCREB